

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Seuraavan sukupolven kauppa ja kestävä kehitys – 15-kohtaisen toimintasuunnitelman uudelleentarkastelu”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2022/C 105/07)

Esittelijä: **Tanja BUZEK**

Täysistunnon päätös	25.3.2021
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	28.9.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	20.10.2021
Täysistunnon numero	564
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	236/2/5

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kauppa tarvitsee oikeanlaiset toimintapoliittiset puitteet edistääkseen kasvua, säällisten työpaikkojen luomista ja kestävää kehitystä ja tukeakseen talouden kestäväpohjaista elpymistä covid-19-kriisistä, jotta yritykset kykenevät rakentamaan ja organisoimaan häiriytyneet toimitus- ja arvoketjunsu uudelleen. Vuosi 2021 on käännekohta pohdittaessa uudelleen EU:n harjoittamaa kaupan ohjausta, ja ETSK kannattaa sen avointa, kestävyysperiaatteiden mukaista ja määrätietoista uutta kurssia.

1.2 Kauppaa ja kestävää kehitystä koskevat luvut ilmaisevat EU:n olevan sitoutunut ”arvoihin perustuvaan kauppaohjelmaan”, jolla edistetään samanaikaisesti taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää kehitystä. Puuttumisen vaatimusten noudattamatta jättämiseen ja kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien sitoumusten täytäntöönpanon parantaminen ovat ratkaisevan tärkeitä seikkoja korkealuokkaisten työelämää ja kestävää kehitystä koskevien normien saavuttamiseksi kauppapolitiikan välineiden avulla. EU:n olisi sekä kahdenvälisellä että maailmanlaajuisella tasolla määritettävä kunnianhimoisia kauppaa ja kestävää kehitystä koskevia vertailuarvoja sellaisten samannielisten kauppakumppaneiden kanssa, jotka ovat valmiita edelläkävijöiksi.

1.3 ETSK suhtautuu myönteisesti 15-kohtaisen toimintasuunnitelman varhaiseen uudelleentarkasteluun ja odottaa, että se ylittää vuodelta 2018 peräisin olevan, puitteiltaan siilomaisen rakenteen rajoitukset. Koska kauppaa ja kestävää kehitystä koskevat luvut eivät kaikilta osin vastaa niihin liittyviä oikeudellisesti velvoittavia sitoumuksia, ETSK ehdottaa tavoitteiltaan kunnianhimoista uudelleentarkastelua, joka sisältää uudistetun seuraamukset mahdollistavan täytäntöönpanomallin, johon kuuluu tehokkaampi kansalaisyhteiskunnan toimesta tapahtuva seuranta, innovatiivisten välineiden soveltaminen ja kauppaa ja kestävää kehitystä nivovan vipuvaikutuksen voimistaminen. Tämän ”seuraavan sukupolven kaupan ja kestävä kehityksen kehysten” on oltava olennainen osa EU:n kauppastrategiaa, jota sovelletaan sekä nykyisiin että tuleviin neuvotteluvaihtoihin.

1.4 Uuden rakentaminen alkaa siilojen purkamisesta. Kaupan ja kestävä kehityksen yhdistelmän täytäntöönpanon ja sen valvonnan onnistuminen edellyttää toimijoiden vilkasta, järjestelmällistä ja yhteistyöhakuista vuorovaikutusta. Tämä tarkoittaa toimielinten ja kansainvälisten elinten keskinäistä ja ennen kaikkea niiden kaikkien yhteistä mielipiteidenvaihtoa sisäisten neuvonantavien ryhmien kanssa sekä sisäisten neuvonantavien ryhmien keskinäistä vaihtoa. Kansainvälisen tason tunnustettuna elimenä Kansainvälisen työjärjestön ILO:n olisi osallistuttava seurantaan, joka koskee ILO:n yleissopimusten täytäntöönpanoa vapaakauppasopimuksissa.

1.5 Isot ongelmat juontuvat usein aivan asioiden alkuvaiheisiin. ETSK korostaa, että on tärkeää varmistaa keskeisten kansainvälisten yleissopimusten ratifiointia edeltävät sitoumukset tai kauppaa ja kestävä kehitystä koskevan luvun velvoittavat ja täytäntöönpanokelpoiset etenemissuunnitelmat sekä selkeästi aikataulutetut määräajat niiden ratifioinnille. Lajissaan ensimmäinen nykyisen mallin mukainen kauppa ja kestävä kehitystä koskeva noudattamisen valvontatapa on osoittanut todeksi epäilyn, että epämääräinen terminologia ei vastaa tarkoitustaan.

1.6 Kaupan ja kestävä kehityksen kaikki kolme ulottuvuutta ovat sidoksissa toisiinsa, eikä niitä saa käsitellä siiloittain. ETSK suhtautuu myönteisesti yritysten aktiiviseen rooliin pyrittäessä varmistamaan kestävä kauppa ja katsoo, että niillä on myönteinen rooli ilmastotoimien mahdollisuuksien edistämiseksi, esimerkiksi puhtaan teknologian toimialoilla kiinnittäen erityistä huomiota pk-yrityksiin. Kauppaa ja kestävä kehitystä koskevissa luvuissa on syvennettävä yhteyksiä ILO:n

antamaan monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa koskevaan kolmikantaiseen periaatejulistukseen (MNE-julistus), jolla edistetään ILO:n yleissopimusten ratifiointia, sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) monikansallisille yrityksille, erityisesti toimitusketjussa operoiville, antamiin toimintaohjeisiin.

1.7 Käytäntöjen tehokas muutos edellyttää perinteisten kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien lukujen rajojen ylittämistä ja uusista poliittisista välineistä saatavaa suurta vipuvaikutusta. ETSK kehottaa myöntämään julkisia hankintoja ehdollistaen yrityksille maista, jotka noudattavat ILO:n keskeisiä normeja ja Pariisin sopimusta. Komitea perää lisäksi tavoitteiltaan kunnianhimoista EU:n lainsäädäntöä pakollisesta huolellisuusvelvoitteesta yhtenä keskeisenä rinnakkais-toimenpiteenä. Ulkomaisia sijoittajia olisi vaadittava noudattamaan huolellisuusvelvoitetta, ennen kuin ne saavat hyötyä kansainvälisestä investointisopimuksesta. Kestävällä pohjalla olevan kaupankäynnin aikaansaamiseksi toimenpiteitä olisi täydennettävä rahanpesun, verorikosten ja veronkierron vastaisilla toimilla sekä korruption torjunnalla.

1.8 Kestävän kehityksen on heijastettava kehityskulkuja ja edistettävä niitä ja pidettävä työ- ja ympäristönormit asialistalla yhtä korkealla. Vihreän kehityksen ohjelma, kiertotaloutta koskevat aloitteet ja nk. hiilirajamekanismi (*Carbon Border Adjustment Mechanism*, CBAM) täydentävät asiaankuuluvia kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevia aiheita, kuten kysymys biologisesta monimuotoisuudesta on jo tehnyt. Konkreettisten velvoitteiden asettamiseksi on ympäristösitoumuksista siirryttävä kansainvälisiin normeihin.

1.9 Täytäntöönpanossa ei ole olemassa patenttiratkaisua, mutta aivan aluksi on tehostettava täytäntöönpanokelpoisuutta. ETSK on jo kauan toivonut, että asiantuntijapaneelimekanismi laaditaan uuteen kuosiin, johon sisältyy mahdollisuus määrätä taloudellisia sakkorangaistuksia tai muita seuraamuksia ja jossa sisäisille neuvoa-antaville ryhmille annetaan aktiivinen rooli mekanismin aktivoinnissa. EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppa- ja yhteistyösopimus voisi toimia mallina asetettaessa etusijalle tasapuoliset toimintaedellytykset ja kestävyysperiaatteet niin yritysten kuin työntekijöiden eduksi.

1.10 EU:n kauppakumppanit ovat äskettäin antaneet esimerkkiä avoimesta ja epäsovinnaisesta ajattelusta uusien kauppapolitiikan välineiden saralla. EU:n olisi sovellettava innovatiivista lähestymistapaa työriitojen ratkaisuun ja harkittava tullietuuskohtelun keskeyttämistä yrityksiltä, jotka rikkovat sopimusperusteisia kansainvälisiä normeja. Asteittain kehkeytyvän taloudellisen yhteyden luomiseksi ETSK kannattaa vaiheittaista tariffialennusta, jota sovelletaan kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien sitoumusten täytäntöönpanoon kumppanimaissa ja joka voidaan peruuttaa, jos sääntöjä rikotaan.

1.11 Ilman kansalaisyhteiskuntaa ei ole kestävästä kehitystä. Sisäisten neuvoa-antavien ryhmien perustaminen ei ollut mikään itseisarvo. Jotta niihin voidaan suhtautua vakavasti, ne tarvitsevat tietoa, resursseja ja mahdollisuuden neuvoa osapuolia täytäntöönpanossa ja noudattamisen valvonnassa sekä vahvempaa institutionaalista kehystä. Sisäisten neuvoa-antavien ryhmien rinnalle ETSK kehottaa ottamaan uudelleen käyttöön vapaakauppasopimuksia käsittelevän asiantuntijaryhmän.

1.12 ETSK on yksi sisäisten neuvoa-antavien ryhmien vankimmista puolestapuhujista ja tukee niiden työtä jatkossakin. Keskustelut sisäisten neuvoa-antavien ryhmien vahvistamisesta ovat viime aikoina tiivistyneet, ja ETSK kannustaa Euroopan komissiota ja muita sidosryhmiä⁽¹⁾ työskentelemään yhdessä sisäisten neuvoa-antavien ryhmien kokoonpanon, työn organisoinnin, niiden tehtäväkentän ja valvontamekanismeissa täyttämisen roolin sekä institutionaalisten kanavien parantamiseksi, kuten käsillä olevan lausunnon tekstijaksossa 5 esitetään yksityiskohtaisesti.

2. Taustaa

2.1 Aktiivisen kauppapolitiikan pitää viedä kestävästä kehitystä konkreettisesti eteenpäin ja sen täytyy hyödyttää yrityksiä, työntekijöitä, kuluttajia ja ihmisiä yleisesti edellyttäen, että sillä luodaan uusia mahdollisuuksia markkinoilla, ihmisarvoista työtä ja tasapuoliset toimintaedellytykset. Siihen kuuluu myös luontaisia riskejä, joita voidaan supistaa vain osallistavalla kauppapolitiikalla, jossa kansalaisyhteiskunta, sidosryhmät ja suuri yleisö saavat ilmaista huolensa.

2.2 ETSK on jo pitkään vaatinut kestävästä kehityksestä otamista yhdeksi kauppapolitiikan johtavista periaatteista, sillä kaupan täytyy vaikuttaa ratkaisevalla tavalla YK:n vahvistamien kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Tämänvuotinen uusi EU:n kauppastrategia luo puitteet tuleviksi vuosiksi. ETSK antoi suosituksia kauppaan liittyvistä näkökohdista erillisessä lausunnossa⁽²⁾, jossa komitea ilmaisee tyytyväisyytensä kestävästä kehityksen painottamiseen ja kehottaa vahvistamaan kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevia lukuja kunnianhimoisesti ja panemaan ne tehokkaasti täytäntöön.

(1) Vuonna 2020 julkaistussa Friedrich-Ebert-säätiön tutkimuksessa analysoidaan sisäisten neuvoa-antavien ryhmien puutteita, ja CNV Internationaal -säätiön koordinoima joukko sisäisen neuvoa-antavan ryhmän jäsenorganisaatioita laatii parhaillaan epävirallista asiakirjaa, joka käsittelee suosituksia ryhmien vahvistamiseksi.

(2) EUVL C 374, 16.9.2021, s. 73.

2.3 Käsillä oleva lausunto perustuu ETSK:n aiempaan työhön, ja siinä esitetään kansalaisyhteiskunnan arvio nykyisestä lähestymistavasta. Lausuntoa toivotaan hyödynnettävän meneillään olevassa kaupan ja kestävän kehityksen uudelleentarkastelussa. Siinä esitetään innovatiivinen ja ajantasainen keinovalikoima, jonka avulla kaupasta saadaan EU:n kestävän kehityksen arvojen mukaista tulosta: kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevat luvut tulevia sukupolvia varten.

3. Kauppa ja kestävä kehitys: arvoihin perustuva EU:n kauppaohjelma

3.1 Sisällyttämällä kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevat luvut järjestelmällisesti vapaakauppasopimuksiinsa EU korostaa olevansa sitoutunut ”arvoihin perustuvaan kauppaohjelmaan”, jolla edistetään samanaikaisesti taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää kehitystä. Puuttuminen vaatimusten noudattamatta jättämiseen ja kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien sitoumusten täytäntöönpanon parantaminen ovat ratkaisevan tärkeitä seikkoja korkealuokkaisten työelämää ja kestävästä kehitystä koskevien normien saavuttamiseksi kauppapolitiikan välineiden avulla.

3.2 Kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevat luvut tulivat ensimmäistä kertaa mukaan EU:n ja Etelä-Korean vapaakauppasopimuksen myötä vuonna 2011. Silloin ne olivat vielä muodoltaan melko yksinkertaisia, mutta niitä on kehitetty sittemmin edelleen kaikissa seuraavissa EU:n solmimissa vapaakauppasopimuksissa. Niihin kuuluu pelkästään konsultatiivinen riitojenratkaisumekanismi ja sisäiset neuvoo-antavat ryhmät kansalaisyhteiskunnan harjoittamaa institutionalisoitua seuranta varten. Niissä on sitoumuksia työelämää ja ympäristöä koskevien monenvälisen sopimusten noudattamisesta ja siitä, että osapuolia estetään höllentämästä tai madaltamasta työ- ja ympäristönsuojelun vaatimuksia kaupan ja investointien houkuttelemiseksi. Nämä kahdenväliset vuoropuhelu- ja yhteistyöfoorumit voivat myös toimia areenoina, joilla edistetään kestävästä kauppaa koskevaa monenvälistä toimintaohjelmaa.

3.3 Vaikka EU on ryhtynyt toimiin saattaakseen kestävän kehityksen kauppapoliittisten tavoitteidensa ytimeen, nykyiset neuvottelut eivät ole vastanneet tätä tavoitetta. Kaupan ja kestävän kehityksen uudelleentarkastelussa on luovuttava aiheelle vanhastaan varatusta ”epävirallisen asiakirjan” asemasta, avarrettava ja terävöitettävä ajattelua, ja EU:n kauppastrategian olennaisena osana sitä on sovellettava myös parhaillaan neuvoteltaviin sopimuksiin, ja se on sisällytettävä tarkistettuihin neuvotteluvaltuuksiin.

4. 15-kohtainen toimintasuunnitelma arvioitavana

4.1 Euroopan parlamentti, ETSK ja suuri joukko sidosryhmiä osallistuivat voimistuvaan julkiseen keskusteluun kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevan EU:n lähestymistavan tehokkuudesta. Keskustelun kuitenkin katkaisi Euroopan komission vuoden 2018 alkupuolella käynnistämä 15-kohtainen toimintasuunnitelma. Se on jaettu neljään pääjaksoon, ja se asetti rajoitetut ja ”siilomaiset” puitteet kaupan ja kestävän kehityksen alan tapahtumille viimeksi kuluneina vuosina. Näitä puitteita arvioidaan seuraavassa tulostensa ja puitteidensa valossa.

Yhteistyö

4.2 *Kumppanuus jäsenvaltioiden ja Euroopan parlamentin kanssa:* Kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevä Euroopan komission asiantuntijaryhmä on vahvistanut yhteyttä jäsenvaltioihin. Sen oman rakenteen vuoksi prosessissa menetetään kuitenkin huomattavasti arvokasta asiantuntemusta ja tietoa. Ryhmän tekemä työ ansaitsee sen, että havainnoista ja suosituksista viestitään paremmin, mikä edellyttää myös entistä vahvempia ja säännöllisempiä yhteyksiä sisäisiin neuvoo-antaviin ryhmiin ja ETSK:hon. Kauppapolitiikan pääosaston toimintaa on laajennettava jäsenvaltioissa kauppaa ja kestävästä kehitystä pääasiallisesti käsitteleviin yksiköihin. Tämä voitaisiin järjestää ottamalla omien verkostojensa osalta mukaan muita asiaankuuluvia pääosastoja, kuten työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosasto ja ilmastotoimien pääosasto ja työskentelemällä kansainvälisten organisaatioiden kanssa tähän informaatio- ja palautevirtaan liittyen. Kun Euroopan parlamentille tiedotetaan kaupan ja kestävän kehityksen kannalta merkittävistä asioista, sisäisten neuvoo-antavien ryhmien on oltava tasavertaisesti osallisina, eikä tiedottaminen saa tapahtua suljetuin ovin. Euroopan parlamentilla on oltava oma roolinsa kaupan ja kestävän kehityksen seurannassa ja täytäntöönpanossa, ja sille on tiedotettava kokonaisvaltaisesti kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevän alakomitean ja muiden asiaankuuluvien yhteisten hallintoelinten päätöksistä. Se on myös osallistettava päätöksentekoon. Tämä on erityisen tärkeää tasavertaisten toimintamahdollisuuksien mekanismin toteuttamiseksi EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppa- ja yhteistyösopimuksen yhteydessä.

4.3 *Työskentely kansainvälisten järjestöjen kanssa:* ETSK kannattaa ennakoivampaa ja järjestelmällisempää lähestymistapaa ja kehottaa ottamaan ILO:n kaltaiset kansainväliset elimet mukaan myös vapaakauppasopimuksia koskeviin neuvotteluihin ja sopimusten täytäntöönpanoon kauttaaltaan, myös etenemissuunnitelmien kaikkiin vaiheisiin. ILO:lla voisi olla keskeinen rooli täytäntöönpanon valmisteluvaiheessa ja sen varhaisessa vaiheessa, kuten Vietnamin kanssa tehdyn sopimuksen ratifiointi osoittaa. Euroopan komission, ILO:n ja ETSK:n tiiviimmän yhteistyön edellyttäminen on ratkaisevan tärkeää laadittaessa ILO:n teknistä apua ja valmiuksien kehittämishankkeita kumppanimaissa. Toiminnan on kuljettava käsi kädessä ILO:n tiiviimmän integroinnin ja sisäisten neuvoo-antavien ryhmien seurantatehtävän kanssa, ja työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosaston vuotuiset korkean tason kokoukset voitaisiin avata ETSK:n ja mahdollisesti sisäisten neuvoo-antavien ryhmien puheenjohtajille. Näyttää siltä, että monenvälisiä ympäristösopimuksia koskevaa toimintatapaa ei ole selvitetty tarpeeksi. Sitä voitaisiin laajentaa muihin asiaankuuluviin kansainvälisiin järjestöihin, kuten OECD:hen, sekä Maailmanpankkiin ja Kansainväliseen valuuttarahastoon, joiden merkitys kestävän kehityksen tavoitteiden rahoittamisessa kasvaa.

Kansalaisyhteiskunnan, myös työmarkkinaosapuolten, osallistuminen täytäntöönpanoon

4.4 *Edistetään kansalaisyhteiskunnan, myös työmarkkinaosapuolten, roolia seurannassa:* ETSK suhtautuu myönteisesti EU:n kumppanuusvälinettä koskevaan hankkeeseen, jonka avulla voidaan rahoittaa muutamien EU:n sisäisten neuvoo-antavien ryhmien jäsenten osallistumista kokouksiin ja säilyttää ryhmien poliittinen riippumattomuus. Komitea kehottaa Euroopan komissiota uudistamaan rahoituksen ja tekemään sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa yhteistyötä sen suunnittelussa. Komitea suosittelee, että lisätään joustavuutta tulevassa logistisessa ja teknisessä tuessa. Videokokouksilla voidaan täydentää kasvotusten pidettäviä kokouksia, joskaan ei korvata niitä. Tulevan rahoituksen pitäisi kattaa vuotuiset tapaamiset, joihin kaikkien sisäisten neuvoo-antavien ryhmien jäseniä kokoontuu keskustelemaan monialaisista kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevista kysymyksistä. Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien tädet toimintamahdollisuudet edellyttävät taloudellisten resurssien lisäksi rakenteellisiin ja organisatorisiin haasteisiin puuttumista. Tätä kysymystä käsitellään tekstijaksossa 5.

4.5 *Laajennetaan kansalaisyhteiskunnan, myös työmarkkinaosapuolten, toiminta-alaa koko vapaakauppasopimukseen:* ETSK on pitkään ja hartaasti suositellut, että sisäiset neuvoo-antavat ryhmät kutsutaan antamaan neuvontaa kaikista EU:n kauppasopimusten näkökohdista mutta keskittyy erityisesti kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien sitoumusten täytäntöönpanoon sekä vaikutukseen, joka kaupalla on kestävässä kehityksessä laajemmin. Tätä uutta soveltamisalaa testataan ensin kertaa EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppaa ja yhteistyötä koskevassa sopimuksessa. ETSK ehdottaa nykyisten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien toiminta-alan laajentamista kaikissa voimassa olevissa vapaakauppasopimuksissa tarkistamalla sopimustekstejä tai yhdenmukaistamalla käytänteitä ryhmien työjärjestyksessä.

4.6 *Toteutetaan toimia vastuullisen liiketoiminnan puolesta:* ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että elinkeinoelämä pyrkii aktiivisesti varmistamaan kestävyysperiaatteiden mukaisen kaupankäynnin, sekä Euroopan komission sitoumukseen edistää vastuullista liiketoimintaa. Komitea pitää kuitenkin valitettavana, ettei ETSK:ta tai asiaankuuluvia sisäisiä neuvoo-antavia ryhmiä ole kutsuttu mukaan hankkeiden valvontaan OECD:n ja ILO:n kanssa. Euroopan komission pitäisi kehittää indikaattoreita, joilla voidaan arvioida hankkeiden konkreettisia tuloksia valistustoimien lisäksi, ja ottaa käyttöön entistä kohdennetumpi ja perusteellisempi uudelleentarkastelu koko toimitusketjujen mitalta.

Toteutus

4.7 *Maakohtaiset painopisteet:* ETSK on samaa mieltä strategisesta ja entistä kohdennetummasta toimintamallista. Kumppanimaiden välillä on kuitenkin huomattavia eroja jopa yhteen ja samaan alueelliseen sopimukseen kuuluvien piirissä, esimerkiksi EU–Keski-Amerikka-sopimus. Painopisteiden asettamisessa ja arvioinnissa on ennakoivasti ja prosessin eri vaiheissa pyrittävä kuulemaan kansalaisyhteiskuntaa erityisesti sisäisten neuvoo-antavien ryhmien myötävaikutuksella. Kauppapolitiikan pääosaston ja EU:n edustustojen maantieteellisten yksiköiden olisi tehostettava vuorovaikutusta sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa mielipidepanosten saamiseksi ja järjestelmällisen palautteen antamiseksi. Tämä edellyttää, että Euroopan komission edistymistä tai taantumista näiden painopisteiden suhteen arvioidaan säännöllisesti.

4.8 *Määrätietoinen noudattamisen valvonta:* Etelä-Korean työmarkkinakiistatapauksesta on saatu tärkeää oppia. Ensinnäkin Euroopan komission on toimittava ennakoivammin ja nopeammin kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien riitojenratkaisumenettelyjen käynnistämiseksi ja annettava sisäisille neuvoo-antaville ryhmille aktiivinen rooli. Toiseksi on tärkeää, että paneelissa on kansainvälisen työoikeuden asiantuntijoita ja että ILO:ta kuullaan järjestön juridiikasta ja sitovista tulkinnosta. Kolmanneksi paneelin raportissa vahvistetaan tarve laatia sitovia etenemissuunnitelmia, joiden noudattamatta jättämisestä voidaan määrätä seuraamuksia, sekä asettaa selkeät määrääjat ILO:n yleissopimusten ratifioinnille. Epämääräinen maininta ”jatkuva ja hellittämättömästä pyrkimisestä” jättää osapuolille liikaa tulkinnanvara. Vaikka Korea ratifioi kolme neljästä puuttuvasta ILO:n yleissopimuksesta (ei yleissopimusta C105 pakkotyön poistamisesta), on vielä epäselvää, pannaanko Korean lainsäädännön muutoksilla täytäntöön yleissopimusten C29, C87 ja C98 määräykset kaikilta osin. Asia jää näin ollen avoimeksi, ja ETSK toistaa painokkaasti kehotuksensa jatkotoimiin ryhtymisestä. Vaatimusten noudattamisessa on kuitenkin ongelmia muuallakin kuin kumppanimaissa. ETSK panee huolestuneena merkille, että EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa ei näy olevan välineitä tinkimättömään noudattamisen valvontaan.

4.9 *Kannustetaan keskeisten kansainvälisten sopimusten varhaiseen ratifiointiin:* ETSK kannattaa keskeisten kansainvälisten yleissopimusten ratifiointia ennen vapaakauppasopimuksen tekemistä ja allekirjoittamista, jotta voidaan hyödyntää mahdollisimman paljon neuvotteluteknistä ja diplomaattista vaikutusvaltaa. Vietnam on viimeisin tapaus, joka osoitti tämän etenemistavan myönteiset vaikutukset, kun maa ratifioi ILO:n yleissopimuksen C98 ja yleissopimuksen C105. Yleissopimuksen C87 ratifioinnissa ei ole kuitenkaan edistytty. ETSK korostaakin, että on tärkeää varmistaa keskeisten kansainvälisten sopimusten ratifiointia edeltävät sitoumukset tai kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevan luvun velvoittavat ja täytäntöönpanokelpoiset etenemissuunnitelmat sekä selkeät määrääjat niiden ratifioinnille.

4.10 *Arvioidaan kaupan ja kestävästä kehityksen täytäntöönpanon tehokkuutta:* ETSK on samaa mieltä siitä, että kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevan luvun täytäntöönpanoa on tarkasteltava ja arvioitava säännöllisesti. Komitea pitää kuitenkin valitettavana sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työn suhteellista näkymättömyyttä ja sitä, että niiden suositukset sivuutetaan näissä prosesseissa, etenkin vuotuisissa täytäntöönpanokertomuksissa. Tulevissa kertomuksissa olisi otettava aiempaa paremmin huomioon sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työohjelmat ja kumppanitahojen sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa annetut yhteiset julkilausumat. ETSK pitää erityisen valitettavana sitä, ettei nykyisistä kauppaa ja

kestävää kehitystä koskevista luvuista ole vielä onnistuttu tekemään tehokkaan täytäntöönpanon mahdollistavia. Kanadan kanssa tehdyn laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen (CETA) tapauksessa ETSK, EU:n sisäinen neuvoo-antava ryhmä ja Kanadan sisäiset neuvoo-antavat ryhmät olivat toistuvasti kehottaneet etenemään päättäväisesti varhaisessa vaiheessa toteutettavan uudelleentarkastelun suhteen. Osapuolet olivat näet yhteisessä tulkitsevassa välineessä (*Joint Interpretative Instrument, JII*) sitoutuneet tekemään kyseisen uudelleentarkastelun, jotta työelämää ja ympäristöä koskevien määräysten noudattamista pystytään valvomaan tehokkaasti. Molempien osapuolten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien olisi päästävä osallistumaan tiiviisti tähän uudelleentarkasteluprosessiin.

4.11 *Täytäntöönpanoa koskeva käsikirja*: ETSK suhtautuu myönteisesti täytäntöönpanoa koskevien käsikirjojen laatimiseen, jotta vapaakauppasopimusten mukaiset kumppanitahot pystyvät ymmärtämään paremmin kauppaa ja kestävää kehitystä koskevia sitoumuksia ja saavat niiden toteuttamista ohjaavia suuntaviivoja. Työelämää koskevilla seikoilla työmarkkina-osapuolet on katsottava keskeisiksi kumppaneiksi kentällä. Virallisissa vertailutietokannoissa on mentävä paljon pidemmälle kuin sopimuksen sanamuodossa, ja niissä on keskityttävä kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien määräysten täytäntöönpanon tosiasialliseen tasoon.

4.12 *Tehostetaan resursseja*: EU:n tulisi kohdistaa osa kauppaa tukevan kehitysavun resursseistaan EU:n ulkopuolisten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumisen ja valmiuksien kehittämisen tukemiseen kestävää kauppaa ja kestäviä investointeja koskevien toimien alalla.

4.13 *Ilmastotoimet*: Jos kauppa ei ole ilmastopolitiikan veturi, sen tulisi kuitenkin olla osaltaan mahdollistamassa maailmanlaajuisista ilmasto-ohjelmaa, ja liiketoiminnalla voi olla myönteinen rooli puhtaan teknologian alan ja erityisesti pk-yritysten toimintamahdollisuuksien edistämässä. Pariisin sopimuksen asettaminen olennaiseksi tekijäksi kaikissa tulevilla kattavissa kauppasopimuksissa, mikä tarkoittaa sopimusten toteuttamisen keskeyttämistä, mikäli kyseisiä vaatimuksia ei noudateta, on myönteinen askel, jota olisi laajennettava kattamaan ILO:n perustavanlaatuiset ja ajantasaiset yleissopimukset.

4.14 *Kauppa ja työ*: ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että kauppaa ja kestävää kehitystä koskeviin lukuihin kuuluvien työelämään liittyvien seikkojen soveltamisalaa on laajennettu, ja kannustaa päivittämään sitoumuksia edelleen. Kauppaa ja kestävää kehitystä koskevilla luvuilla on oltava syvempi yhteys ILO:n antamaan monikansallisia yrityksiä koskevaan julistukseen ja monikansallisia yrityksiä koskeviin OECD:n suuntaviivoihin. Euroopan komission pitäisi edistää monikansallisia yrityksiä koskevassa julistuksessa mainittujen ILO:n yleissopimusten ratifiointia. Kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien lukujen tulevassa kehityksessä on aina otettava huomioon EU:n ajantasainen lainsäädäntö, erityisesti yritysten kestävä hallintotapa ja pakollinen huolellisuusvelvoite. Jotta kuitenkin saadaan aikaan muutoksia käytännössä, nämä sitoumukset edellyttävät aloitteellisempaa noudattamisen valvontaa ja tehokkaampaa täytäntöönpanoa.

Avoimuus ja viestintä

4.15 *Lisää avoimuutta ja parempaa viestintää*: ETSK korostaa kaikkien toimielinten ja sidosryhmien tavoin avoimuuden ja viestinnän merkitystä. Kattavien pöytäkirjojen julkaiseminen on hyödyllinen lähtökohta kansalaisyhteiskunnan osallistumiselle. Kansalaisyhteiskuntien vuoropuhelukokoukset ovat tärkeä kanava, mutta niitä on parannettava, jotta jatkotoimista saadaan järjestelmällisempiä. Siksi ETSK suosittaa siilojen purkamista ja huolehtimista siitä, että viestinnän kanavat vahvistavat toisiaan – Euroopan parlamentin, jäsenvaltioiden ja kansalaisyhteiskunnan piirissä.

4.16 *Aikasidonnainen vastaus kauppaa ja kestävää kehitystä koskeviin lausuntoihin*: ETSK suhtautuu myönteisesti vuonna 2020 perustettua valitusjärjestelmää palvelevan keskitetyn asiointipisteen luomiseen ja erityisesti siihen, että yksinomaan kauppaa ja kestävää kehitystä koskevia valituksia on käsittelemässä kauppasopimusten valvojan alainen erityisyksikkö. Sen tehokkuutta on vielä liian aikaista arvioida, mutta ETSK odottaa mekanismin muotoutuvan jatkuvasti niin, että se osallistaa kansalaisyhteiskunnan ja noudattaa sen suosituksia.

5. Seuraavan sukupolven kauppa ja kestävä kehitys

5.1 Vuoden 2018 toimintasuunnitelman jälkeen kaupan maailma on muuttunut, ja niin on tehnyt myös kaupasta ja kestävästä kehityksestä käytävä keskustelu. Vihreän kehityksen ohjelma on yleinen poliittinen tavoite myös EU:n kauppaohjelman kannalta. Institutionaaliset toimijat, kuten Euroopan parlamentti ja jäsenvaltiot, ovat lisänneet vaatimuksiaan tavoitteiltaan kunnianhimoisesta uudistuksesta kaupan ja kestävä kehityksen alalla. Covid-19-pandemia on häirinnyt kauppavirtoja ennennäkemättömällä tavalla ja paljastanut globaaleissa toimitus- ja arvoketjuissa merkittäviä ongelmia, jotka usein kytkeytyvät kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien sitoumusten noudattamatta jättämiseen. Laatuun ensimmäinen kauppaan ja kestävä kehitykseen liittyvä riitojenratkaisutapaus pani nykyisen järjestelmän institutionaalisen valmiuden koetteelle. Uusi EU:n kauppasopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa valvova virkamies toi tullessaan suuria odotuksia kohdentamisesta, resursseista ja uusista lainsäädäntövälineistä, jotta kauppaa ja kestävä kehitystä koskevat sitoumukset voitaisiin panna paremmin täytäntöön ja valvoa niiden noudattamista tehokkaammin. Samaan aikaan EU:n kauppakumppanit, kuten Kanada ja Yhdysvallat, ovat ottaneet omissa vapaakauppasopimuksissaan käyttöön vahvoja täytäntöönpanovälineitä tai, kuten Uuden-Seelannin tapauksessa, tehneet EU:n kanssa käymissään kauppaneuvotteluissa tavoitteiltaan kunnianhimoisia ehdotuksia tarkoituksena varmistaa, että kauppa toimii kaikkien hyväksi.

5.2 Kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevassa keskustelussa ei ole kyse pelkästään arvoista vaan myös selviytymisestä sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti. ETSK kannattaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja tukee EU:n pyrkimyksiä edistää kestävästä kehityksen asiaa monenvälisellä tasolla. Komitea kehottaa luomaan strategisia liittoumia keskeisten kauppakumppanien kanssa ensisijaisissa kysymyksissä, kuten hiilivuotoasiassa tai due diligence -prosessissa. Se toteaa uudelleen, että EU:n on johdettava Maailman kauppajärjestön (WTO) kunnianhimoista uudistusta ja rikkottava tabuja mm. kaupan sosiaalisten näkökohtien osalta. ETSK on ilmaissut suhtautuvansa positiivisesti Yhdysvaltojen äskettäiseen ehdotukseen puuttua kalastusaluksissa harjoitettavan pakkotyön maailmanlaajuisen ongelmaan meneillään olevissa WTO:n kalastusalan tukia koskevissa neuvotteluissa ja todennut pitävänsä sitä myönteisenä uudelleenajatteluna ⁽³⁾.

5.3 ETSK on jatkuvasti kehottanut laatimaan ytimekkäämmät kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevät luvut, koska komitea katsoo, ettei 15-kohtaisella toimintasuunnitelmalla ole saatu kylliksi aikaan. Kauppapolitiikan uudelleentarkastelussa 2021 puolestaan harkitaan lisätoimia kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien lukujen tehokasta täytäntöönpanoa ja sen valvontaa varten. Niihin kuuluu muun muassa mahdollisuus määrätä seuraamuksia säännösten noudattamatta jättämisestä.

5.4 Nyt on kertynyt riittävästi kokemuksia ja oppia, jotta nykyistä toimintamallia on mahdollista tarkastella uudelleen, ja ETSK ehdottaa, että omaksutaan uusi tapa hahmottaa aloitteita tarkoituksena muokata kauppaa ja kestävästä kehitystä käsitteleviä lukuja, jotta niistä saadaan kaikilta osin oikeudellisesti sitovien velvoitteidensa mittaiset. Tässä keskustelussa on pidettävä ympäristöä ja työelämää koskevat normit yhtä tärkeällä sijalla, kun on kyse täytäntöönpanon ja sen valvonnan edistämisestä.

Toimintapoliittiset välineet, joilla vauhditetaan kaupan ja kestävästä kehityksen yhdistelmän täytäntöönpanoa

5.5 Ranska ja Alankomaat julkaisivat toukokuussa 2020 epävirallisen asiakirjan, jossa kehoitetaan EU:ta kehittämään kaupan vaikutusten sosioekonomisten näkökohtien analyysiään ja nostamaan tavoitetasoaan kaupan ja kestävästä kehityksen välisen yhteyden osalta kaikissa sen ulottuvuuksissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman valossa ⁽⁴⁾. ETSK suhtautuu myönteisesti analyttisempään ajattelutapaan kauppavaikutuksiin nähden ja kannattaa painokkaasti suositusta kannustaa kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien sitoumusten tehokkaaseen täytäntöönpanoon alentamalla asteittain tulleja, mukaan lukien mahdollisuus peruuttaa tietyt tullinimikkeet, jos määräyksiä rikotaan myöhemmin, ja selvittää ehtoja, jotka maiden on täytettävä nauttiakseen näitä alennuksia.

5.6 ETSK kannustaa lisäksi selvittämään rinnakkaistoimenpiteitä perinteisten kaupan keinovalikoimien ulkopuolelta. Ne auttaisivat saamaan aikaan todellisen muutoksen kentällä. EU:n olisi annettava pakollista huolellisuusvelvoitetta koskeva tavoitteiltaan kunnianhimoinen EU:n direktiivi. Siinä todettaisiin vastuu voimassa olevien normien perusteella ja tarjottaisiin selkeä ja turvallinen kehys eurooppalaisille yrityksille ja EU:ssa toimiville, muualta kuin unionista peräisin oleville yrityksille. ETSK on puhunut voimakkaasti globaaleja toimitus- ja arvoketjuja koskevan, kauppasopimuksiin sisältyvän huolellisuusvelvoitteen puolesta, jotta kyetään ohjaamaan liikkeenjohdollisia päätöksiä, joilla tähdätään siihen, että yritykset ovat taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä pohjalla ⁽⁵⁾.

5.7 Kestävästä kehityksen ohjelmansa edistämiseksi Euroopan komission on tarkasteltava myös muita lukuja ja aihe-alueita kuin perinteisiä kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevia lukuja, esimerkiksi investointeja, yhteyksien luomista ja synergioita käsitteleviä lukuja. Ulkomaisten sijoittajien olisi täytettävä huolellisuusvelvoite, ennen kuin nämä saavat hyötyä kansainvälisen investointisopimuksen antamasta suojasta. Vastaavasti vapaakauppasopimuksen osapuolten olisi taattava, että niiden alueelle sijoittuneet yritykset noudattavat huolellisuusvelvoitteen vaatimuksia ⁽⁶⁾.

5.8 Kestävästä kaupan aikaansaaminen edellyttää, että EU ottaa käyttöön määräyksiä osapuolten välisestä yhteistyöstä rahanpesun, verorikosten ja veronkierron torjunnassa. Korruptio vesittää myös kestävästä kehitykseen tähtäävät ponnistelut, ja sen eliminoinniseksi on sovellettava vertailukelpoisia, korkeatasoisia normeja.

5.9 Julkisia hankintoja koskevien sopimusten solmimisen tulisi olla ehdollista, ja ne tulisi myöntää yrityksille maista, jotka noudattavat ILO:n keskeisiä normeja ja Pariisin sopimusta. EU:n vapaakauppasopimuksilla on lisäksi tehtävä tunnetuksi parhaita tapoja sisällyttää julkisiin hankintamenettelyihin ympäristöä koskevia ja sosiaalisia kriteerejä ⁽⁷⁾.

5.10 Vaikka kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevien lukujen ympäristölohkolla on edetty eniten viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana, kaksi haastetta on jäljellä. Ensinnäkin Pariisin sopimuksen mukaisten ilmastovelvoitteiden täyttämässä olennaista on maakohtaisesti määritetty täytäntöönpano, minkä vuoksi rikkomusten paikallistaminen on

⁽³⁾ EUVL C 374, 16.9.2021, s. 73.

⁽⁴⁾ Non-paper on trade, social economic effects and sustainable development (Epävirallinen asiakirja kaupan sosioekonomisista vaikutuksista ja kestävästä kehityksestä), 2020.

⁽⁵⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 136 ja EUVL C 429, 11.12.2020, s. 197.

⁽⁶⁾ Mt.

⁽⁷⁾ EUVL C 374, 16.9.2021, s. 73.

hankalaa. Toiseksi kansainvälisten ympäristönormien (mm. puhtaan ilman tai veden osalta) puuttuminen vaikeuttaa velvoitteiden asettamista. On tärkeää pyrkiä panemaan ympäristösitoumukset täytäntöön, jotta voidaan laatia normeja, myös huolellisuusvelvoitteen osalta. Covid-19-pandemia on tehnyt luonnon monimuotoisuuden suojelusta kiireellisempää kuin koskaan. Vihreän kehityksen ohjelmasta, kiertotaloutta koskevista EU:n lainsäädäntöaloitteista ja nk. hiilirajamekanismista ⁽⁸⁾ tulee tähdellisiä aiheita kaupan ja kestävän kehityksen yhteydessä.

5.11 Kattavampi tarkastelu paljastaa kestävän kehityksen alalla vapaakauppasopimuksiin liittyviä vakavia ongelmia, joita ei voida ratkaista kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevissä luvuissa. Esimerkiksi EU:n tärkeimpiin neuvotteluvaihtoehtoihin kuuluvalla maataloudella on selviä vaikutuksia kestäväan kehitykseen. ETSK kiinnittää erityistä huomiota siihen, että EU:n elintarviketurva ja kestävä kehitys asetetaan analyysin keskiöön ⁽⁹⁾. Jotta elintarvikeketju olisi tehokkaampi ja oikeudenmukaisempi, ETSK kehottaa panemaan hyvän kauppapöytäkirjan vastaisista käytännöistä maatalous- ja elintarvikeketjussa annetun direktiivin sujuvasti täytäntöön.

Täytäntöönpanon tosiasiallinen tehostaminen

5.12 ETSK on jo pitkään kehottanut uudistamaan asiantuntijajaneelin, joka voisi käynnistää sopimusvaltioiden välisen riitojenratkaisumekanismin, jossa on mahdollisuus määrätä taloudellisia sakkorangaistuksia tai muita seuraamuksia sekä tarjota oikeussuojakeinoja vahinkoa kärsineelle osapuolelle ⁽¹⁰⁾. Sisäisillä neuvoo-antavilla ryhmillä tulisi olla aktiivinen rooli riitojenratkaisujärjestelmässä. EU:n kauppasopimusten noudattamista ja täytäntöönpanoa valvovan virkamiehen erityisyksikön olisi tutkittava sisäisen neuvoo-antavan ryhmän esiin tuomia tapauksia ja tiedotettava mahdollisista täytäntöönpanon valvontaan liittyvistä toimista ja asiantuntijajaneelin raporteista ja ryhdyttävä toimiin niiden pohjalta.

5.13 ETSK suhtautuu myönteisesti uuteen kauppaa- ja yhteistyösopimuksia koskevaan etenemistapaan, jossa asetetaan etusijalle tasapuoliset toimintaedellytykset ja kestävä kehitys ja jossa sovelletaan riitojenratkaisumekanismissa, joka tarjoaa mahdollisuuden käyttää oikeussuojakeinoja rikkomistapauksissa. Tässä niin sanotussa yhdistelmämallissa asiantuntijajaneelimenettelyn ohella voidaan ryhtyä täytäntöönpanotoimiin, jos jatkuvasti jätetään noudattamatta heikentämiskieltoa tai maakohtaisesti laiminlyödään työelämään, yhteiskuntaan, ympäristöön tai ilmastoon liittyvien määräysten noudattamisen valvontaa. Tähän kuuluu osapuolten kesken sovittu tilapäinen korvaus tai kantajaosapuolen velvoitteiden yksipuolinen peruuttaminen millä tahansa aihe-alueella (esim. kauppatulleissa, lentoliikenneoikeuksissa, kalastusvesille pääsyyssä) tietyin ehdoin.

5.14 Kulloisenkin vapaakauppasopimuksen kauppaa ja kestävästä kehityksestä koskevien lukujen täytäntöönpanoa olisi täydennettävä riippumattomalla työpoliittisella sihteeristöllä, joka käsittelee sopimuksen puitteissa kansainvälisiä työvoimakysymyksiä, mukaan lukien vaikutukset työmarkkinoihin, myös sopimuksen työkysymyksiä käsittelevän luvun noudattamisen seuraamiseksi ja tutkimiseksi. Ensiksi mainittujen lukujen täytäntöönpanoa olisi täydennettävä myös kollektiivisella valitusmekanismilla ⁽¹¹⁾. Kansainvälisen tason tunnustettuna elimenä ILO:n olisi osallistuttava ILO:n yleissopimusten täytäntöönpanon seurantaan vapaakauppasopimuksissa. Järjestön roolia olisi myös vahvistettava, ja se pitäisi institutionalisoida, kun kyse on ILO:n sopimusvälineiden asianmukaisesta tulkinnasta kansainvälisiin työelämän normeihin liittyvässä riita-asiassa. ILO pitäisi ottaa järjestelmällisesti mukaan antamaan näissä asioissa ohjausta asiantuntijajaneelille.

5.15 ETSK ehdottaa, että tutkitaan innovatiivisia työriitojen ratkaisun toimintatapoja, jotta tilapäiset kansainväliset paneelit voisivat määrätä korjaavia toimenpiteitä yrityksille, jotka rikkovat sopimusperusteisia kansainvälisiä työelämän normeja. EU:n ja Kanadan laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen mukaiset sisäiset neuvoo-antavat ryhmät ⁽¹²⁾ toivat keskusteluun esimerkkinä Yhdysvaltain, Kanadan ja Meksikon sopimukseen (USMCA-sopimus) ⁽¹³⁾ kuuluvan nopean toiminnan mekanismin, jonka nojalla määrättäviin seuraamuksiin sisältyy etuustullien suspendointi, joka perustuu portaittain kasvavaan ankaruuteen rikkomusten toistuessa. Mahdollisuuksien mukaan pyritään aina edelleen kannustamaan sovitteluun kahdenvälisen yhteistyön ja osapuolten välisen vuoropuhelun avulla. Seuraamusten käyttöönotolla on kuitenkin yrityksiin pelotevaikutus olla laiminlyömättä vaatimuksia.

5.16 Täytäntöönpanon arviointi perusteena menestyksellä ajetut oikeusriidat antaa vain epätäydellisen kuvan, varsinkin kun oikeudenkäynti on aina keino, johon turvaututaan viimeiseksi. Seuraamusten mahdollisuus on myös ”huomattava kannustin” määräysten noudattamiseen riippumatta siitä, käytetäänkö sitä vai ei. Viime kädessä ”hylätyt tapaukset” (*non-cases*) ja kehitys niiden osalta antavat vakuuttavia viitteitä, joita Euroopan komission olisi harkittava pohtiessaan vertailuvan tutkimuksen tekemistä maiden erilaisista toimintatavoista. Pelkkä sopimusten sanamuotojen ja niiden kehityksen vertailu antaisi sinällään vain niukasti mielekästä tietoa. Se edellyttää myös täytäntöönpanon tulosten laadullista arviointia esimerkiksi hyödyntämällä kansalaisyhteiskunnan kokemuksia neuvonannosta neuvotteluja ajatellen ja tällaisten määräysten täytäntöönpanon valvonnasta.

⁽⁸⁾ Valmisteilla oleva, asiakokonaisuuteen NAT/834 kuuluva lausunto hiilirajamekanismista.

⁽⁹⁾ Valmisteilla oleva, asiakokonaisuuteen NAT/822 kuuluva lausunto aiheesta ”Strateginen riippumattomuus, elintarviketurva ja elintarvikkeiden kestävyys”.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 364, 28.10.2020, s. 53.

⁽¹¹⁾ EUVL C 227, 28.6.2018, s. 27.

⁽¹²⁾ EU and Canada DAG joint declaration, syyskuu 2020

⁽¹³⁾ United States-Mexico-Canada Agreement.

Kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia sisäisissä neuvoo-antavissa ryhmissä parantava kehys

5.17 Sisäiset neuvoo-antavat ryhmät ovat keskeinen uuden sukupolven vapaakauppasopimuksiin liittyvä saavutus, mutta ne tarvitsevat vankemmat institutionaaliset puitteet kyetäkseen hoitamaan niin kauppaa ja kestävästä kehitystä kuin kaikkia EU:n solmimia vapaakauppasopimuksia koskevat seurantatehtävänsä menestyksekkäästi.

5.18 Suurimmat huolet liittyvät siihen, että eräät kumppanimaiden sisäisen neuvoo-antavan ryhmän elimet eivät ole aktiivisia, edustavia tai edes riippumattomia valtion vaikutusvallasta. Ongelma johtuu useissa tapauksissa siitä, ettei sopimuksessa ole määritelty perustamismenettelyjä ja että osapuolet voivat vapaasti päättää olemassa olevien elinten valinnasta sekä siitä, ettei sitoumusten täyttämättä jättämisestä koidu seuraamuksia. ETSK pelkää erityisesti, että sanan ”tasapainoinen” poistaminen kauppaa- ja yhteistyösopimuksesta sisäisen neuvoo-antavan ryhmän kokoonpanon osalta saattaa vaikuttaa vakavasti ryhmän toimintaan.

5.19 Alueellisissa kauppasopimuksissa, kuten EU:n ja Keski-Amerikan sekä EU:n ja Kolumbian, Perun ja Ecuadorin välillä solmituissa sopimuksissa, tai kaikissa mahdollisissa EU:n ja Mercosurin välillä tulevaisuudessa tehtävissä sopimuksissa huolta aiheuttaa edelleen yksittäisten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien perustaminen kuhunkin kumppanimaahan erikseen. Tällainen tiukan maakohtainen toimintamalli muodostaa vakavan esteen kaikelle järkevälle toiminnalle sekä maakohtaisten ryhmien välillä että niitä vastaavien EU:n sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa.

5.20 Näin ollen kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevissa luvuissa on perustettava erikseen ohjeistettuina eliminä sisäisiä neuvoo-antavia ryhmiä, joiden riippumattomuus, edustavuus ja kokoonpanon tasapainoisuus on selkeästi määritelty. Osapuolten on oltava vastuussa niiden kokoonpanosta ja toiminnasta. Alueellisilla sopimuksilla olisi perustettava yhteisiä alueellisia elimiä, joilla on käytössään riittävät sihteeristöpalvelut. EU:n edustustojen ja ETSK:n olisi tuettava perustamis- ja toimintaprosessia – suuntaviivoja ja hyviä käytänteitä unohtamatta. Komiteasta vaikuttaa myös perustellulta etsiä edustavuudeltaan paremmin yhteen soveltuvia organisaatioita EU:sta ja unionin ulkopuolelta peräisin oleviin sisäisiin neuvoo-antaviin ryhmiin, etenkin ympäristökysymysten alan ja elinkeinoelämän sidosryhmien piiristä.

5.21 Jotta tiivistetään EU:n sisäisten neuvoo-antavien ryhmien yhteistyötä kumppanimaiden kansalaisyhteiskuntaa edustavien vastaavien tahojen kanssa, on välttämättä pidettävä molempien osapuolten sisäisten neuvoo-antavien ryhmien vuotuisia yhteisiä kokouksia. Maininta tällaisista kokouksista olisi myös kirjattava itse vapaakauppasopimuksiin. ETSK katsoo, että kansalaisyhteiskunnan yhteisten elinten perustaminen tuo lisäarvoa ja antaa merkittävän panoksen erityisesti kumppanimaiden kansalaisyhteiskunnan tukemiseen. Sen erityinen rooli on säilytettävä neuvoo-antavissa sekakomiteoissa keskeisenä areenana kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelulle assosiaatiosopimusten molemmilla tahoilla, kuten EU:n ja Chilen välillä⁽¹⁴⁾.

5.22 ETSK:lla on avainrooli sisäisten neuvoo-antavien ryhmien tehokkaan toiminnan muotoilussa ja varmistamisessa, ja sitä olisi vahvistettava. Heinäkuussa 2021 ETSK viitoitti tietä eteenpäin järjestämällä lajissaan ensimmäisen #AllDAGs-ryhmän kokouksen, jossa kaikki nykyisten 11:n sisäisen neuvoo-antavan ryhmän jäsenet kokoontuivat keskustelemaan konkreettisista parannustoimista. Koska ETSK on läsnä kaikissa sisäisissä neuvoo-antavissa ryhmissä, se muodostaa olennaisen osan ryhmien puheenjohtajistoista, jotka koostuvat puheenjohtajasta ja kahdesta varapuheenjohtajasta, jotka valitaan komitean kolmen ryhmän ja kaikkien sisäisen neuvoo-antavan ryhmän jäsenten keskuudesta. Yhteisissä sisäisten neuvoo-antavien ryhmien puheenjohtajistoissa tehtävässä yhteistyössä voidaan hyödyntää ETSK:n omaa ja komitean ulkopuolista asiantuntemusta kulloisenkin ryhmän työn johtamisessa. Tämä käytäntö pitäisi säilyttää. Etenkin Ukrainaa, Moldovaa ja Georgiaa käsittelevissä sisäisissä neuvoo-antavissa ryhmissä mainittujen maiden EU:hun kuuluvista naapurimaista ovat ETSK:n jäsenet ovat osoittautuneet erityisen arvokkaaksi lisäksi. Jäsentensä roolin lisäksi ETSK auttaa sisäisiä neuvoo-antavia ryhmiä tarjoamalla niille arvokkaita sihteeristöpalveluja.

5.23 Parempi tunnettavuus ja pysyvät institutionaaliset kanavat ovat ratkaisevan tärkeitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien puheenjohtajistoilla olisi oltava pysyvästi voimassa oleva kutsu osallistua osapuolten kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevän alakomitean kokouksiin ja Euroopan parlamentin asettamiin asianomaisten sopimusten seurantarajoihin. Jäsenvaltioiden kanssa muodostetulla kauppaa ja kestävästä kehitystä tarkastelevalla asiantuntijaryhmällä sekä uudella kauppasopimusten valvojalla olisi oltava tiiviit yhteydet sisäisten neuvoo-antavien ryhmien työskentelyyn raportointi- ja tietojenvaihtojärjestelyjen turvin. Lisäksi tulee vaihtaa ILO:n kanssa tietoja työelämäkysymyksiin liittyvästä kaupan ja kestävästä kehityksen määräysten täytäntöönpanosta sekä monenvälisen ympäristösopimuksen sihteeristöjen kanssa ympäristö- ja ilmastokysymyksistä. Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) ja kumppanimaisissa sijaitsevien EU:n edustustojen olisi järjestettävä säännöllisesti taustoitustilaisuuksia sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kanssa, ja niitä olisi vahvistettava kohdemaissa erityisillä työelämä- ja ympäristöasioita käsittelevillä lähetystöavustajilla.

5.24 ETSK korostaa, että kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävää yhteistyötä on tehostettava kaupan välineiden ja kauppasopimusten laadinnasta aina niiden seurantaan saakka. Komitea kehottaa perustamaan uudelleen vapaakauppasopimuksia käsittelevän asiantuntijaryhmän, joka antoi korvaamatonta ja tarpeellista apua ja oli jatkuvasti aktiivinen kaupan alan kysymyksissä. Sisäiset neuvoo-antavat ryhmät ovat myös harvoin hyödynnetty taitotietolähde kauppaa ja kestävästä kehitystä koskevissa monialaisissa kysymyksissä. Niitä olisikin käytettävä kokonaisvaltaisesti eduksi.

⁽¹⁴⁾ Asiakokonaisuuteen REX/536 kuuluvassa lausunnossa tarkastellaan kansalaisyhteiskunnan osallistumisen puitteita kauppasopimusten ja poliittisten sopimusten koko elinkaaren aikana. Lausunto on määrä antaa keväällä 2022.

5.25 Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien kasvavat haasteet edellyttävät systeemisiä ratkaisuja ja riittävästi inhimillisiä ja taloudellisia resursseja. Sisäiset neuvoo-antavat ryhmät on itsessään otettava entistä enemmän mukaan niihin liittyvään päätöksentekoon.

5.26 Sisäisten neuvoo-antavien ryhmien järjeistäminen ei ole tavoite sinänsä. Jos toimintamallia muutetaan esimerkiksi siten, että rakenteita kohdennetaan enemmän erityisaiheisiin, on taattava niiden tehokas toiminta, jotta ne pystyvät vastaamaan kulloisenkin sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviin haasteisiin, ja sisäiset neuvoo-antavat ryhmät on kutsuttava osallistumaan toimintamallin muokkaamiseen. Kaikkien EU:n sisäisen neuvoo-antavan ryhmän jäsenten toistuvat kokoukset auttaisivat löytämään yhteisiä ratkaisuja monialaisiin kysymyksiin ja tarjoaisivat foorumin keskusteluille pragmaattisista ja käytännöllisistä tavoista ennen seuraavaa sisäisten neuvoo-antavien ryhmien jäsenkauden vaihtumista keväällä 2023.

Bryssel 20. lokakuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*
